

Јована Ч. БЛАЖИЋ ПЕЈИЋ¹

Историјски институт Београд
Београд (Србија)

Аполон Александрович Мајков и Срби: у сусрет двестагодишњици од рођења руског слависте (1826–1902)

Сажетак. У раду је представљена личност и дело водећег руског слависте, академика Аполона Александровича Мајкова (1826–1902), неправедно запостављеног у српској историографији, и његове везе са Србима током друге половине XIX века. Рад се заснива на неистраженој и мало познатој архивској грађи која се чува у оквиру личног фонда породице Мајков, похрањеног у Одељењу рукописа Руске националне библиотеке у Петрограду.

Кључне речи: Аполон Александрович Мајков; словенофилство; словенска добротворна друштва; митрополит Михаило; Срби.

¹ blazicjovana@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2420-3331>

О Аполону Александровичу Мајкову, руском слависти и словенофилу, аутору преко 150 текстова који су се тицали Источног питања и прилика на Балкану, у српској историографији није много писано.² У Мајковљевој научној каријери, а затим и током његовог ангажовања у оквиру руских словенских добротворних друштава, Срби, српска историја и култура, те политичке прилике код Срба заузимали су централно место, о чему нам данас сведоче сачувани архивски материјали породичног фонда *Майковы* № 452, похрањени у Одељењу рукописа Руске националне библиотеке у Петрограду, у коме се чувају писма готово 80 Срба, различитог профила, с којима је овај руски слависта био у преписци.³

Аполон Александрович Мајков рођен је 1826. године у Дмитријеву (данашња Владимирска област), у угледној руској племићкој породици, као прво дете гардијског пуковника Александра Аполоновича Мајкова и Олге Јефимовне (у девојаштву Андрејеве), имућне трговачке кћери. Име је добио по деди по оцу, истакнутом руском песнику, Аполону Александровичу Мајкову (1761–1838). Основно и гимназијско образовање стекао је унутар Московског племићког

² У српској историографији углавном се писало о Мајковљевој магистарској дисертацији: Вулетић, В. (2008). Аполон Александрович Мајков (1826–1902). *Настава и историја: часопис просветних радника*, 8/9, 27–43; Младеновић, А. (1980). Из историје српскохрватског језика (заборављена „Историја српског језика” А. А. Мајкова штампана у Москви 1857. године). *Научни саставак слависта у Вукове дане*, 9, 51–64. У руској историографији пак у погледу проучавања лика и дела Аполона Александровича Мајкова издвајају се радови Олге Николаевне Хохлове, која је 1992. године одбранила кандидатску дисертацију под насловом А. А. Мајков – *ученый и общественный деятель*: Хохлова, О. Н. (2009). О. М. Бодянский и А. А. Мајков: к вопросу взаимных отношениях в университетской среде. У: К. Н. Никифоров (ответственный редактор), О. М. Бодянский и проблемы истории славяноведения (К 200-летию со дня рождения ученого). *Сборник статей* (48–55), Москва: Институт славяноведения РАН; Хохлова, О. Н. (1994). А. А. Мајков на Славянском съезде 1867 г. У: М. Ю. Досталь (ответственный редактор), *Славянские съезды XIX–XX вв.* (85–91). Москва: Институт славяноведения и балканистики РАН; Хохлова, О. Н. (1992). А. А. Мајков и национально-освободительное движение на Балканах. У: Л. П. Лаптева (ответственный редактор), *Балканские исследования 16. Российское общество и зарубежные славяне* (155–164). Москва: Институт славяноведения и балканистики РАН; Хохлова, О. Н. (1991). А. А. Мајков. Путь в славистику. У: М. М. Фрейденберг (ответственный редактор), *Биография исследователя как жанр славистики: сборник научных трудов* (81–101), Тверь: Тверской государственный университет; Хохлова, О. Н. (1990). А. А. Мајков о феодальных отношениях в средневековой Сербии. У: М. М. Фрейденберг (ответственный редактор), *Историография балканского средневековья* (81–101), Тверь: Тверской государственный университет.

³ Поред наведеног фонда, у коме се чувају 624 фасцикле породице Мајков, у Москви такође постоји мањи фонд Аполона Александровича Мајкова № 1351, у оквиру Руског државног архива књижевности и уметности (РГАЛИ), у коме је похрањено свега једанаест фасцикли.

института, а затим даље студије наставио на Историјско-филолошком факултету Московског универзитета (1843–1847). Међу професорима који су се издвајали у погледу утицаја на развој Мајковљеве личности били су словенофилски оријентисани Михаил Петрович Погодин, Степан Петрович Шевирев, а нарочито Јосип Максимович Бођански као његов ментор (Гудков, 1979, стр. 229). Уз несебичну помоћ Бођанског, који му је уступио материјале (Хохлова, 2009, стр. 48), прикупљене током његовог првог студијског боравка у словенским земљама, па и међу Србима (1837–1842), Мајков је 1853. године успешно одбранио магистарску дисертацију *История сербского языка по памятникам, писанным кириллицею, в связи с историей народа*, која је, можемо слободно рећи, на неки начин и предодредила његов даљи пут. Дисертација, која је била написана на 845 страна и подељена на два дела, објављена је 1857. године у Москви. Први део те књиге, који се односио на историју српског народа, привлачио је знатно више пажње од лингвистичког дела, па је, захваљујући напорима Милоша Поповића,⁴ а у преводу Ђуре Даничића, већ 1858. године објављена на српском језику, у виду прилога у *Србским новинама*, под насловом *Историја српског народа (из Мајковљеве књиге: Историја српског језика у вези са историјом народа)*, па 1876. године и као посебно издање.⁵ У Русији ова књига му је донела Демидовску награду (*Гласник СКА* 16, 1902, стр. 237–238). Истовремено, 24. јануара 1858. године Мајков је изабран и за дописног члана Друштва српске словесности. Иначе, током шесте деценије XIX века, Друштво српске словесности настојало је да учврсти и прошири везе са Русима. Преко Руског генералног конзулата у Београду и Азијског департмана Министарства спољних послова успостављало је сарадњу и књижну размену са различитим културним и научним институцијама и друштвима у Русији. Започето је преводише руских издања историјске садржине (Блажић Пејић, 2021, стр. 33–34), па и Мајковљеве књиге, која је, по уреднику *Србских новина*, требало да покаже „у правој светлости народној, ил’ и не само народној, већ што је важније и државној, живот наши праотаца, живот, о коме смо до сада само мало што знали”.⁶

Упркос томе што је Мајковљева књига наишла на критике међу факултетским колегама, она му је омогућила да од новембра 1857. године почне

⁴ Архив српске академије наука и уметности (надаље: АСАНУ), Друштво српске словесности (надаље: ДСС), 1573. Министар просвете – Друштво српске словесности, Београд, 16. јануар 1858; АСАНУ, ДСС, 1576. Министар просвете – Друштво српске словесности, Београд, 19. фебруар 1858.

⁵ Майков, А. (1858). *История сербского народа* (Из неговне књиге: „История Сербского языка в связи с историей народа” Москва 1857). Београд: Државна штампарија; Мајков, А. А. (1876). *Историја српског народа*. Биоград: Државна штампарија.

⁶ АСАНУ, ДСС, 1485. Милош Поповић – Друштво српске словесности, Београд, 19. децембар 1857.

да ради као доцент на Катедри за руски језик и књижевност (Хохлова, 2009, стр. 49–51). Прво током школовања, а затим и током службовања унутар Московског универзитета (1857–1859), Аполон Александрович постаје близак словенофилском кружоку (Данченко, 1989, стр. 136). Сарађивао је с њима у различитим гласилима, а током зиме 1857/1858. године био је укључен у пројекат отварања Московског словенског добротворног комитета. Након што је министар спољних послова Александар Михаилович Горчаков подржао иницијативу коју је потписао 31 руски интелектуалац,⁷ а коју је руски цар Александар II одобрио 6. фебруара 1858. године, основан је Московски словенски добротворни комитет, друштвена организација која је имала за циљ да утиче на духовни, културнопросветни, економски, па и политички развој Словена у Турској и Аустроугарској. Иако је био један од потписника иницијативе и формално један од оснивача, Аполон Александрович није значајно учествовао у раду ове организације, која је постојала пуне две деценије (1858–1878), а која је на пољу духовности, просвете и културе код Срба остварила значајне резултате.⁸ По напуштању Московског универзитета 1859. године, Мајков се окренуо писању и бављењу унутрашњим реформама, ангажујући се у Комитету за побољшање положаја сељака у Владимирској губернији, а затим и као предводник племства у Ковровском округу (*Гласник СКА* 16, 1902, стр. 236).

Иако је истраживачки био везан за ово поднебље, Мајков никада није обишао српске земље, а први блиски сусрет са Србима имао је поводом Велике сверуске етнографске изложбе и Московског свесловенског конгреса у пролеће 1867. године, када је више од 80 Словена посетило Петроград и Москву. Том приликом Словени су имали састанке са царском породицом, највишим световним и духовним званичницима, као и водећим руским интелектуалцима. У духу панславизма, покренути су разговори о словенској узајамности и словенском јединству (Блажић Пејић, 2021, стр. 210–235). Учествујући у свим манифестацијама као члан Московског словенског добротворног комитета, Мајков је свој говор одржао последњег дана званичног програма у Москви, дакле 1. јуна 1867. године, на седници Друштва љубитеља руске славистике, а тицао се развоја славистике у Русији (*Всероссийская этнографическая выставка и славянский съезд в мае 1867 года*, 1867, стр. 312–321). Није био задовољан исходом конгреса: „Они су пошли у Русију због дела, да би изблиза, непосредно, опипали, сазнали, пољубили то, што их је издалека привлачило, што им је давало храброст, будило у њима понос;

⁷ Архив внешней политики Российской Империи (даље: АВПРИ), Ф. 146, Оп. 495, Ед. хр. 11087, Л. 1–2. Московски интелектуалци – А. М. Горчаков, јануар 1858.

⁸ О раду Московског словенског добротворног друштва у погледу Срба више у: Блажић Пејић, Ј. (2021). *Московски словенски комитет и српско њиховање (1858–1875)* (необјављена докторска дисертација). Филозофски факултет, Београд.

а Руси, устукнувши пред њима, гостили су их домаћим јелима и пићем, слабом осетљивошћу, безосећајношћу, јаловим препиркама интелектуалне немоћи” (Хохлова, 1994, стр. 89–90). Сам Мајков био је противник обједињавања Словена под окриљем Русије и стварања општесловенског језика, те сматрао да, како руска држава тако и руско друштво, никако не смеју остати по страни у покрету за ослобођење Словена (Хохлова, 1994, стр. 90). Од Конгреса, пружајући подршку раду Уједињене омладине српске, остаје у контакту са Лазаром Костићем и Владаном Ђорђевићем. Након 1868. године, од актуелизације словенског питања у Русији и ширења деловања и мреже Московског словенског добротворног комитета, Аполон Александрович напушта проучавање историје средњег века и окреће се публицистици и савременим питањима, борби јужнословенских народа за ослобођење и очување националног језика и самобитности, због чега ће 1882. године руски слависта Јаков Карлович Грот о њему забележити: „Човек од науке – некада, а сада, по свему судећи, више чиновник... Једино, што њега још увек занима, то су савремена питања из српског живота и политичке прилике” (Хохлова, 1992, стр. 155).

Значајније ангажовање Аполона Александровича у погледу Срба и српског националног питања започето је избијањем Велике источне кризе, а интензивирало се нарочито након Берлинског конгреса и затварања Московског словенског добротворног комитета његовим учешћем у раду Петроградског словенског добротворног друштва, те Московског попечитељства за школовање Словена и Московског друштва за узајамно помагање, у организацијама које су наследице послове некадашњег Комитета. Избијање *Невесинске џушке* Мајкова је затекло на дужности чиновника за специјалне задатке у канцеларији московског генерал-губернатора кнеза Владимира Андрејевича Долгорукова, где се задржао дуже од деценије (1875–1886). Током Велике источне кризе био је у преписци са многим Србима, који су га редовно извештавали о балканским приликама. Године 1876. био је у преписци са студентом Московске духовне академије Јованом Николићем, који му је достављао извештаје о приликама у Босни и Херцеговини,⁹ те желео да као дописник ради за листове *Русские Ведомости* или *Русский мир*,¹⁰ па је априла 1876. године, заједно са Јованом Поповићем, био оптужен за агитатора устанка у Босни.¹¹ Године 1878. Јован Николић се вратио у Москву како би завршио започето школовање, а Мајкову се обраћао за

⁹ Отдел рукописей Российской национальной библиотеки (даље: ОР РНБ), Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 306, Л. 1–4 об. Јован Николић – А. А. Мајков, Беч, 18. јануар 1876.

¹⁰ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 306, Л. 14–16 об. Јован Николић – А. А. Мајков, Костајница, 28. фебруар 1876.

¹¹ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 306, Л. 17–17 об. Јован Николић – А. А. Мајков, Сисак, 5. април 1876.

новчану помоћ.¹² Истовремено, током година Велике источне кризе, Мајкову је писао и студент Медицинског факултета Московског универзитета Антон Гвозденовић, који се такође нудио да као дописник извештава о приликама у Херцеговини.¹³ Сталне вести које су стизале с Балкана омогућили су му да руску јавност о свему детаљно извештава, те и да их непрестано позива на давање и прикупљање прилога. Због његовог рада у погледу помоћи и подршке Србима и сталног новинарског извештавања кнез Милан га је одликовао Орденом Таковског крста 1876. и 1878. године.¹⁴

Сходно незадовољству које је Санстефански мировни уговор изазвао међу Србима, српски изасланик у Петрограду Милосав Протић писао је Јовану Ристићу да је покушавао да заменика министра спољних послова Николаја Карловича Гирса убеди „да је јака, снажна и увећана Србија целом Словенству потребна”, али и да је том приликом сазнао „да Русија, по нашој несрећи, не иде на осигурање Бугарске од Турака, већ чисто на обезбеђење од стране Србије и Српског Племена, и да су српски интереси у опасности”. Нарочито је био разочаран што је руска штампа, пратећи политичке прилике, писала о великој и снажној бугарској држави, припајајући јој готово читаву Турску, те што је већина словенофила била становишта „да нема Старе Србије, већ да је то Бугарска”. Стога, према Протићевим речима, лично је интервенисао да се то промени: „По мојој молби, и генерал Черњајев написа чланак у *Рускоме миру*, о коме сам Вам већ јавио. Тако исто, по послатој молби, чувени историк и искрени пријатељ Српства г. Мајков написа чланак у *Новом времену* од 1. и 2. марта, о границама Старе Србије, који је велику сензацију у великим круговима произвео” (*Србија 1878: документи*, 1978, стр. 150–154). Због Мајковљевог заузимања, 4. априла 1878. године Матија Бан упutio му је писмо захвалности: „Живо се радујем што вам могу доставити захвално писмо, у коме вам грађани биоградски изјављују своја осећања за братско заузимање којим сте увек, а особито у овом преважном тренутку заклонили корист и част српског народа. [...] Да ова, и народна и званична Русија, вашим умом мисли и вашим срцем осећа, словенска мисао нашла би у Србаља одушевљење, разумевање и најважније поборнике. Ова света мисао не може погинути, али само по Србима може победити на средњем Дунаву, а победиће онда кад у Русији буде завладала једнака најстрожија правда према сваком словенском племену. [...] Нећемо

¹² ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 306, Л. 19–19 об. Јован Николић – А. А. Мајков, Беч, Сергијев Посад, 22. април 1878.

¹³ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 236, Л. 1–2. Антон Гвозденовић – А. А. Мајков, Цетиње, 11. фебруар 1876.

¹⁴ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 21, Л. 1. Диплома, 5. новембар 1876; ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. Л. 2. Диплома, 20. октобар 1878.

за то забацити сваку наду, него ћемо се трудећи да словенску мисао живу одржимо у нашој средини, а у патриотској ствари, Руси вама подобни, најбоље ће нам помоћи”.¹⁵ Средином 1879. године Мајкову се обратио и Трифун Анастасијевић, који је критиковао држање осталих словенофила и уједно Аполону Александровичу исказао захвалност: „Дозволите ми најпре да се захвалим за Ваше заузимање, које сте као историчар, на основу истине, учинили за интерес српског народа”.¹⁶ Међутим, ова писма захвалности нису била усамљена, већ је сачувано низ таквих писама које су Срби Мајкову послали током периода 1878–1880. године.

Након Берлинског конгреса и аустроугарске окупације Босне и Херцеговине, која је по Мајкову била главни виновник издијања немира, Аполон Александрович наставио је да критикује руску дипломатију за учињене уступке Хабзбурзима, нарочито у погледу Србије, што је наилазило на одушевљење српске интелигенције (Данченко, 1989, стр. 59–60). Сматрао је својом дужношћу да руску јавност обавештава о приликама у овим областима, да објављује писма и различите извештаје које је добијао од Срба, и то је трајало годинама. Био је у преписци са босанским војводом Тривуном Јерковићем Амелицом, који га је октобра 1878. године обавестио да је примио новац који му је послао, као и да Аустроугарска насилно уводи латиницу у Босни, те да у опасности није само ћирилица већ и православље, а да турске породице масовно беже у Србију.¹⁷ Недуго затим, децембра 1878. године, обавестио га је да је због окупације Босне морао да напусти Београд, да се привремено вратио породици у село Плавно код Книна, па од Мајкова затражио финансијску помоћ.¹⁸ Поред тога, доставио му је и рукопис *Детаљна извешћа из Босне о пројаси Бањалуке и Брчкој*.¹⁹ Године 1894, Мајкову се обраћао и Петар Хаџи Коча Поповић, новинар из Сарајева, шаљући му различите материјале о аустроугарској окупацији.²⁰ У писму у коме себе назива словенофилом и тражи новчану помоћ Поповић наводи да

¹⁵ АСАНУ, Матија Бан, XII, 12/5. Матија Бан – А. А. Мајков, 23. март/4. април 1878.

¹⁶ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 204, Л. 1–2 об. Трифун Анастасијевић – А. А. Мајков, Петроград, 25. јун 1879.

¹⁷ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 203, Л. 1–2. Амелица Тривун – А. А. Мајков, Београд, 1. октобар 1878.

¹⁸ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 203, Л. 3–4 об. Амелица Тривун – А. А. Мајков, Плавно, 5. децембар 1878.

¹⁹ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 203, Л. 5–15 об. Детаљна извешћа из Босне о пропасти Бањалуке и Брчког.

²⁰ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 332, Л. 3–6. О присљедованију Св. Православља у Босни и у Херцеговини, 15. јул 1894; ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 332, Л. 8–32. О политичком присљедовању аустриске владе у Босни и Херцеговини, Москва, 4. јул 1894.

је Мајков „једини који данас у Москви достојно заступа покојне, а неизмрле Каткова и Аксакова”.²¹

Од 1878. године Мајков је био у преписци с многим виђенијим Србима, са митрополитом Михаилом, Николом Пашићем, Алимпијем Васиљевићем, Милосавом Протићем, Ђорђем Генчићем, Пантелијом Срећковићем и многим другима. Са Васиљевићем је био у контакту од њиховог првог сусрета у Москви 1878. године.²² Поред тога што га је редовно обавештавао о политичким приликама,²³ Васиљевић је 1883. године и критиковао Мајковљев чланак о покушају атентата на краља Милана, па му тада навео „да је постао оружје у рукама Карађорђевића, који му је и доставио материјал”.²⁴ Иначе, међу Мајковљевим документима чува се само један телеграм Петра Карађорђевића, у коме га он позива на сахрану свог оца кнеза Александра.²⁵ Мајкову је писао и протојереј Јаков Павловић, будући митрополит Инокентије (1898–1905), који му је 1878. године захваљивао „за његову поштену словенску реч, која истину повећава о Србији и словенској ствари, па да данас нема друштва, нема куће, нема лица у Србији, које не би знало и са највећом благодарношћу и љубављу помињало Његово име благосиљајући га”.²⁶ У писму Лазара Костића Мајкову из децембра 1878. године српски песник га је обавестио да је мађарска влада против њега поткупила два сведока (Тимарчевића и Ранковића), па затим критиковао руског амбасадора у Бечу Јевгенија Петровића Новикова, сматрајући да је „он за то по Русију и Словенство преважно место сасвим неспособан, да избегава начелно сваки додир са словенским елементима у Австро-Венгрији, а да је његов уплив на ослобођење Истока, који је по положају његовом имао бити одсудан, особито у почетку кризе, био је не само апсолутно ништаван, него још и негативан”. Стога, Костић је поручио Аполону Александровичу: „Руски посланик у Бечу занемарио је сасвим *йресѣишж* Русије у словенских народа Аустрије, но велика словенска партија московска, и треба и може

²¹ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 332, Л. 34–35 об. Петар Коча Поповић – А. А. Мајков, Кенигеберг, 6/18. јул 1894.

²² ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 226, Л. 1–1 об. Алимпије Васиљевић – А. А. Мајков, Москва, 12. новембар 1878.

²³ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 226, Л. 6–7 об. Алимпије Васиљевић – А. А. Мајков, Београд, 14. август 1880.

²⁴ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 226, Л. 13–14 об. Алимпије Васиљевић – А. А. Мајков, Београд, 26. фебруар 1883.

²⁵ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 197, Л. 1. Петар Карађорђевић – А. А. Мајков, мај 1885.

²⁶ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 314, Л. 1–7 об. Јаков Павловић – А. А. Мајков, Београд, 7. април 1878.

то поправити. Надајмо се да ће то скоро бити”.²⁷ Године 1879. Јован Ристић је од Мајкова затражио да састави нови списак Руса²⁸ за које он сматра да заслужују одликовање, па му је преко Милосава Протића пренео захвалност кнеза Милана за његово посредништво „за праве ствари и за интересе српског народа”.²⁹ Такође, Мајков је био у контакту и са Василијем Пелагићем, који му је 1880. године писао из Турн-Северина, жалећи се на Петроградско словенско добротворно друштво, које му је обећало новац за штампање његове белешке о бекству у Аустроугарску, али му новац није послало.³⁰ У даљој преписци, Пелагић је од Мајкова тражио књиге,³¹ молио га за превод једне брошуре, па се жалио „да Русија помаже некакве калуђере, богослове и семинарије, али мало обраћа пажњу на праве потребе народа и искрене пријатеље правде и истине”.³²

Међу важнијим пословима које је Мајков обављао била је помоћ српским црквама и манастирима, у виду слања богослужбених предмета и одеће, а нарочито старање о Српском подворју у Москви (1874–1917). Након смрти архимандрита Саве Грбовића, првог старешине Српског подворја, са којим је Мајков добро сарађивао³³, Аполон Александрович је за новог старешину предложио архимандрита Нићифора Дучића (*Москва–Србија, Београд–Русија: документи и материјали. Друштвено-политичке и културне везе 1878–1917*,

²⁷ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 274, Л. 1–2. Лазар Костић – А. А. Мајков, б. д.

²⁸ Првобитан списак сачинио је Алимпије Васиљевић, по свом повратку из Русије (1878), да би по његовом напуштању службе тај посао био препуштен Јовану Ристићу: ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 226, Л. 4–5 об. Алимпије Васиљевић – А. А. Мајков, Београд, 15. март 1879.

²⁹ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 334, Л. 4–5 об. Милосав Протић – А. А. Мајков, Петроград, 9. мај 1879.

³⁰ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 318, Л. 1–2 об. Василије Пелагић – А. А. Мајков, ТурнСеверин, 9. септембар 1880.

³¹ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 318, Л. 10. Василије Пелагић – А. А. Мајков, 10. април 1885.

³² ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 318, Л. 8–9. Василије Пелагић – А. А. Мајков, Букурешт, 1886.

³³ Преко архимандрита Саве, Мајков је слао руске књиге на Балкан, али и своје чланке. Почетком 1879. године, преко српског архимандрита, Мајков је послао рукопис *О начелу народности*, одговор на писма професора Петроградског универзитета Александра Дмитријевича Градовског, ради превода на српски језик и објављивања у *Српским новинама*, без његовог потписа, па замолио да му се по објављивању један примерак пошаље: Државни архив Србије (ДАС), Варија (В)–1650, Л. 2. Сава Грбовић – Митрополит Михаило, Москва, 24. јануар 1879. Такође, 1879. године архимандрит Сава молио је Мајкова да Сарајевској библиотеци пошаље књиге са посветом: ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 342, Л. 1. Сава Грбовић – А. А. Мајков, Москва, 1879.

III, 2012, стр. 174). Како то није било могуће извести, за новог старешину постављен је Теофил, „који зна послове Подворја и обичаје руског народа”, а митрополит Михаило молио је Мајкова да младом игуману помогне око управљања.³⁴ Такође, након што је Српско подворје привремено затворено (1883–1885), Мајков се побринуо за његово поновно отварање и преузимање од стране јеромонаха Јоаникија Митровића.³⁵ Даље, помагао је митрополита Михаила у емиграцији, саветовао га и посредовао у давању издржавања – 250 рубаља месечно.³⁶ Често је Никандр Васиљевич Зјусман³⁷ био посредник између Мајкова и митрополита Михаила, али и посредник између Мајкова и Јована Ристића.³⁸ Крајем маја 1885. године, након што је замолио Мајкова за савет,³⁹ митрополит Михаило му је из Кијева написао: „Поступио сам по Вашем савету и нисам дошао у Москву, где ме стално зову. Раније су власти биле против мог доласка, а сада немају ништа против. Послови Подворја су веома запуштени, и зато ми није згодно да будем тамо, али можда ћу допутовати ради обиласка, а потом се опет могу вратити у Кијев”.⁴⁰ И поред свега тога, митрополит Михаило је 26. августа 1885. године допутовао у Москву, сместио се у Српско подворје, али о томе није много писано, а и свечани дочек је изостао (Блажић Пејић, Ј. и Иванова, Е. В, 2016, стр. 132).

Од друге половине 1878. године Мајков је водио бригу о српским питомцима у Москви, о давању стипендија, новчане и друге помоћи, те о позајмицама. Септембра 1880. године, а везано за просветно питање код

³⁴ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 299, Л. 18–18 об. Митрополит Михаило – А. А. Мајков, 26. јун 1881.

³⁵ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 299, Л. 34–35 об. Митрополит Михаило – А. А. Мајков, Кијев, 16. март 1885.

³⁶ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 254, Л. 7–8. Н. В. Зјусман – А. А. Мајков, Београд, 5. јануар 1879.

³⁷ Септембра 1879. године Зјусман је писао Мајкову да ће Јован Ристић и митрополит Михаило ускоро прославити јубилеје рада, па га замолио да им у име руских јавних радника честита, па додао: „Заслуге Ристића и митрополита су познате. Оба служе Србију, али служе је у духу православном и словенском, што значи да они служе Русију”: ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 254, Л. 5–6. Н. В. Зјусман – А. А. Мајков, Београд, 5. септембар 1879.

³⁸ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 254, Л. 9–11. Н. В. Зјусман – А. А. Мајков, Петроград, 10. фебруар 1900.

³⁹ Крајем марта 1885. године митрополит Михаило упитао је Мајкова за мишљење да ли да долази у Москву у мају или јуну, или да не долази уопште, а исто питање поставио је и Константину Петровичу Победоносцеву, па упитао и да ли му је потребна посебна дозвола да напусти Кијев: ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 299, Л. 34–35 об. Митрополит Михаило – А. А. Мајков, 16. март 1885.

⁴⁰ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 299, Л. 36. Митрополит Михаило – А. А. Мајков, 19. мај 1885.

⁴¹ Уз једно писмо, Тома Бацетић је Мајкову доставио је рукопис *Несрећна нада Срба*, у коме се наводе имена српских питомаца који су се школовали у Русији, а који су током или непосредно након школовања изгубили живот: ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 219, Л. 11–17. Тома Бацетић – А. А. Мајков, Москва, 10. март 1879.

⁴³ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 276, Л. 15–17 оџ. Лазар Крџалић – А. А. Мајков, Београд, 19. мај 1885.

на границама са Бугарском и Босном и да је „тамошњи народ огорчен што сте их предали у руке Бутара, односно Аустроугарске”, те да су га на граници са Босном дочекали Срби различите вероисповести. Узгред, додао му је и да је доставио послате богослужбене ствари где треба.⁴⁴ Због политичких околности, у слању помоћи црквама и манастирима у Босни и Херцеговини Мајков је често наилазио на препреке, а 1885. године митрополит Сава Косановић обавестио га је да су добили забрану да од њега примају свештеничку одећу.⁴⁵ Године 1881. Мајков је помогао и да син Јована Сундечића, Петар, буде примљен на Медицински факултет у Москви, на чему му је српски књижевник свесрдно захвалио: „Нијесам био срећан да се с Вама лично упознам, али будите увјерени да сам се ја вазда налазио у броју оних Срба, који Вас толико цијене и уважавају, као високо и пространо научна мужа и брата Славјанина, који Србима дослен понајбоље српску хисторију освјетлио и на виђелоизнио”.⁴⁶ У следећем писму, два месеца касније, Сундечић му је захвалио и на поклону: „Кад су скоро овуда на пролазку у Црну Гору били млади Црногорци Калуђеровић и Радонић, предали су ми Ваш поздрав, Вашу фотографију и харту њемачкога стремљења на Исток. Поздрав Ваш за мене је: особита част; Ваша слика: најмилији дар, а Ваша харта: тужан доказ славождерства њемачкога”.⁴⁷ Године 1884, приликом свог боравка у Москви, Сундечић је желео да се састане са Мајковим, али га није затекао у граду, па му је писао и замолио га за помоћ око штампања књиге *Ојлас*, те истовремено навео да му је и Иван Сергејевич Аксаков обећао помоћ.⁴⁸ Такође, Мајков је помогао и школовање Марка Драговића и његовог брата, који су успешно завршили Московску духовну академију и стекли звање кандидата богословља, са могућношћу да стекну дипломе магистра,⁴⁹ али и многе друге Србе.

Почетком 1885. године, уочи припреме за нову побуну српске емиграције против краља Милана, Никола Пашић се из Софије обраћао Мајкову

⁴⁴ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 276, Л. 18–19 об. Лазар Крцалић – А. А. Мајков, Београд, 5. септембар 1885.

⁴⁵ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 273, Л. 1. Сава Косановић – А. А. Мајков, Сарајево, 1885.

⁴⁶ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 356, Л. 1–1 об. Јован Сундечић – А. А. Мајков, Котор, 3/15. новембар 1881.

⁴⁷ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 356, Л. 3–4 об. Јован Сундечић – А. А. Мајков, Котор, 28. децембар 1881.

⁴⁸ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 356, Л. 6–9 об. Јован Сундечић – А. А. Мајков, Петроград, 27. септембар 1884.

⁴⁹ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 248, Л. 2–3 об. Марко Драговић – А. А. Мајков, Петроград, 25. фебруар 1882; ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 248, Л. 4–5 об. Марко Драговић – А. А. Мајков, Петроград, 6. јун 1882.

за подршку, па истовремено упозоравао да је међу Бугарима опао руски утицај, и да ће и с њима десити исто што и са Србима: „Поред тих финансијско-индустријских агената, који Србију упропастише, дошли су овде, што у Србији не беше у почетку, разни религиозни мисионари, који Бугарима за бадава дају науку и вештину”. Даље је додао: „Ја не пишем често, јер не желим да кукам али ме сада наморава стање које гледам, људи, који око мене облећу, гласови који долазе из Србије и догађаји који су се отпочели овде развијати. Ви имате тамо доста познаника и пријатеља, учините своју дужност, да се после не кривимо, да нисмо радили шта је требало и што се је од нас очекивало”.⁵⁰ Крајем исте године, Пашић је по први пут посетио Петроград и Москву. Том приликом, у Петрограду се састао са водећим представницима Петроградског словенског добротворног друштва, а у Москви са Иваном Сергејевичем Аксаковым, где је у присуству митрополита Михаила и генерала Михаила Григорјевича Черњајева договорен план упада у Србију (Терзић, 2021, стр. 628–629). Немамо података да ли се Пашић том приликом састао и са Мајковим, али је познато да Аполон Александрович и Иван Сергејевич у то време нису били у најбољим односима.⁵¹ Упркос томе што се Пашић првобитно повезао са члановима Петроградског словенског добротворног друштва, према речима историчара Андреја Леонидовича Шемјакина, за српску емиграцију Аксаков је био „озбиљнији партнер” као независнији, у односу на Друштво које је било под надзором Министарства унутрашњих послова (Шемјакин, 2003, стр. 119–123).

Од 1886–1888. године Мајков бива постављен за управника московских позоришта, а књижевник Драгутин Илић, син Јована Илића, затражио му је да његова драма *Јаквинџа* буде приказана у Москви.⁵² Такође, тим поводом, обраћао му се и драмски писац Милош Цветић, који му је послао своје радове, желећи да буду преведени на руски језик.⁵³ Након што је напустио ову функцију, Мајков се пензионисао и потпуно посветио писању и друштвеном раду. Поред наведеног, па слања књига и часописа Србима и посредовања око преводиња и штампања различитих књига и текстова, Мајков је помагао

⁵⁰ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 317, Л. 1–6. Никола Пашић – А. А. Мајков, Софија, 20. децембар 1884.

⁵¹ Однос Аксакова према Мајкову јасно се види из његовог писма Петру Алексејевичу Васиљчикову од 26. јануара 1881. године: „Овде Мајков, чиновник генерал-губернатора, – страшно ђубре и чиновник, премда научник-слависта, одбија законите молбе српских и бугарских питомаца, критикујући их, што ме посећују и слушају моје савете”: И. С. Аксаков – П. А. Васиљчиков, Москва, 14. јануар 1880. Дмитриев, А. П. и Егоров, Б. Ф. (2018). *Люди русской правды. Переписка И. С. Аксакова с государственными и общественными деятелями (1855–1886)*, Санкт-Петербург: Росток, 185–188.

⁵² ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 258, Л. 1–1 об. Драгутин Илић – А. А. Мајков.

⁵³ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 365, Л. 1. Милош Цветић – А. А. Мајков, 11. јун 1882.

и успостављање српско-руских трговинских веза, а појединцима је помагао да добију службу у Русији. Године 1882. Ристо Ковачић молио је Мајкова за помоћ око добијања професорске службе у Русији,⁵⁴ а 1883. године митрополит Михаило га је замолио да помогне Драгутину Лукићу, који је у Москву допутовао ради успостављања трговине и пласирања српских производа, вина и сувих шљива.⁵⁵ Године 1891. због услуга српској ствари добио је Орден Светог Саве I степена,⁵⁶ а из захвалности због његовог ангажовања Друштво Светог Саве изабрало га је за почасног члана.⁵⁷ Истовремено, Ђорђе Генчић му је пренео да га Ристић сматра за „најискренијег и најбољег пријатеља Србије и српског народа” (*Москва–Србија, Београд–Русија: документи и материјали. Друштвено-политичке и културне везе 1878–1917*, III, 2012, стр. 138–139). Године 1900. Зјусман, који је у међувремену превео оба тома Ристићеве *Дипломатске историје Србије*, обратио се Мајкову и замолио га да му или он, или Николај Николајевич Дурново помогну да у Москви пронађе издавача.⁵⁸ Овај превод никад није штампан, а део рукописа данас се налази међу Мајковљевим хартијама.⁵⁹

Пет година од прве иницијативе, а након званичног одобрења министра унутрашњих послова Ивана Николајевича Дурнова (1889–1895), 23. децембра 1894. године основано је Московско словенско друштво за узајамно помагање, друштвена организација с циљем пружања помоћи и подршке Словенима који стално или привремено бораве у Москви, а за првог председника изабран је управо Аполон Александрович Мајков. Само годину дана касније Мајков се повукао с дужности председника, а своје место понудио је старешини Српског подворја у Москви архимандриту Кирилу Јовичићу, који је прихватио само дужност заменика председника, а Василиј Иљич Сафонов, директор Московске конзерваторије, изабран је за новог председника. На вест о Мајковљевом повлачењу, архимандрит Кирил, коме су приписиване заслуге за оснивање ове организације (*Босанска вила* 22, 1898, 18. новембар), написао је Мајкову: „Тешко ми на души што се

⁵⁴ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 270, Л. 1. Ристо Ковачић – А. А. Мајков, 24. јануар 1882.

⁵⁵ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 299, Л. 23–23 об. Митрополит Михаило – А. А. Мајков, Београд, 1. фебруар 1883.

⁵⁶ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 21, Л. 1. Диплома, 1. новембар 1891.

⁵⁷ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 250, Л. 1–1 об. Н. Н. Дурново – А. А. Мајков, 28. марта 1891; ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 297, Л. 1. Милош Милојевић – А. А. Мајков, Београд, 21. јун 1891.

⁵⁸ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 254, Л. 9–11. Н. В. Зјусман – А. А. Мајков, Петроград, 10. фебруар 1900.

⁵⁹ ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 397, Л. 1–8. Дипломатска историја Јована Ристића – превод Н. В. Зјусмана, 1899.

повлачите са чела овог младог и још нејаког друштва. Али шта да се ради, ако су околности такве, да Вам нарушено здравље не дозвољава да будете председник, будите уверени, да ће се Друштво с тугом растати с Вама, и докле год буде постојало, неће заборавити те услуге и добра дела, која сте му учинили” (*Москва–Србија, Београд–Русија: документи и материјали. Друштвено-политичке и културне везе 1878–1917*, III, 2012, стр. 94–95). Сама организација није привлачила много пажње међу Русима, с годинама се чланство значајно смањивало, а тиме и финансије, па су били приморани да лета 1899. године донесу нови устав, а друштво је преименовано у Московско словенско друштво за помагање (Шемякин, 2012, стр. 21–22). Међутим, Аполон Александрович се није потпуно повукао из организације.⁶⁰ Године 1901, уз помоћ Николаја Николајевича Дурнова, а посебно Драгутина Илића, с којим је готово две деценије био у преписци (1886–1902), а који је и сам био члан Московског словенског друштва за помагање, покрене часопис *Православни Исход* у Букурешту, који је критиковао руску политику на Балкану, али брзо бива забрањен.⁶¹ Годину дана касније, након смене Артура Ивановича Череп-Спиридоновича с дужности српског генералног конзула у Москви (1901–1902), који је у то време обављао и дужност председника Московског словенског друштва за помагање, Илић је обавестио Мајкова да га председник владе и министар спољних послова Михаило Вујић замолио да се обрати њему и Николају Николајевичу Дурнову како би „нашли лице које је достојније за место конзула, али да буде православац и прави Рус”,⁶² што је још један од показатеља колико је поверење и поштовање Мајков уживао међу Србима.

Аполон Александрович Мајков оставио је иза себе значајан траг и својом речју а и својим делом задужио Србе. Ангажовањем у домену црквеном,

⁶⁰ Године 1901. у свом писму Драгутин Илић Мајкова назива „најбољим другом и пријатељем” Московског словенског друштва за помагање: Драгутин Илић – А. А. Мајков, Москва, 15. јул 1901. Москва–Србија, Београд–Русија: документа и материјали. Друштвено-политичке и културне везе 1878–1917, III, приређивачи А. Л. Шемякин, Е. В. Иванова, М. Перишић, А. Тимофејев и Г. Милорадовић, Москва–Београд 2012, 98–99.

⁶¹ Из Букурешта Драгутин Илић писао је Мајкову како је све урадио што је требало ради покретања „нашег” часописа, да је изнајмио стан за Редакцију и унапред платио кирију за три месеца. Такође, обавестио га је да страна штампа пише како часопис припада словенофилима, те да се на његовом челу налазе А. А. Мајков и други: ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 258, Л. 7–8. Драгутин Илић – А. А. Мајков, Букурешт, 24. јула 1901. Касније му је тражио новац за часопис, па му је Мајков преко Дурнова послао 100 рубаља: ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 258, Л. 12. Драгутин Илић – А. А. Мајков, Букурешт, 16. новембра 1901; ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 258, Л. 13–14. Драгутин Илић – А. А. Мајков, Букурешт, 13. децембар 1901.

⁶² ОР РНБ, Ф. 452, Оп. 1, Ед. хр. 258, Л. 20–20 об. Драгутин Илић – А. А. Мајков, Букурешт, 2. април 1902.

културнопросветном, научном, привредном, па и политичком, доприносио је српском националном покрету током друге половине XIX века, а његови напори били су признати и награђивани. Међу савременицима остао је запамћен као човек од идеја и искрени православац, као најватренији заступник националног развитка сваког словенског народа и његове националне независности, те противник свесловенске државе и порусивања једновераца, али и као ватрени критичар руске балканске политике (*Гласник СКА* 16, 1902, стр. 238–239). Сходно томе да је био међу последњима настављачима старог словенофилства, његовом смрћу 30. октобра 1902. године завршена је и једна фаза у историји овог интелектуалног правца.

Извори

Неодјављени извори

Архив внешней политики Российской Империи (АВПРИ)
Ф. 146 (Славянский стол)
Архив Српске академије наука и уметности (АСАНУ)
Друштво српске словенности (ДСС)
Матија Бан
Државни архив Србије (ДАС)
Вариа(В)
Отдел рукописей Российской национальной библиотеки (ОР РНБ)
Ф. 452 (Майковы)

Објављени извори

Блажић Пејић, Ј. и Иванова, Е. В. (прир.) (2016). Нова сведочанства из живота митрополита Михаила: од свргнућа до поновног повратка (1881–1889). *Мешовитија праћа (Miscellanea)*, 37, 123–157.
Босанска вила (1898).
Војводић, М., Живојиновић, Д., Митровић, А. (прир.) (1978). *Србија 1878: докуменции*. Београд: Српска књижевна задруга.
Гласник Српске краљевске академије (1902).
Дмитриев, А. П. и Егоров, Б. Ф. (ред.) (2018). *Люди русской правды. Переписка И. С. Аксакова с государственными и общественными деятелями (1855–1886)*. Санкт-Петербург: Росток.
Майков, А. (1858). *История сръбскога народа (Из неговекњиге: „История Сербскогоязыка в связи с историею народа“ Москва 1857)*. Београд: Државна штампарија.
Мајков, А. А. (1876). *Историја српског народа*. Београд: Државна штампарија.
Шемякин, А. Л., Иванова, Е. В., Перишић, М., Тимофејев, А., Милорадовић, Г. (прир.) (2012). *Москва–Србија, Београд–Русија: докуменции и мајеријали. Друштво вено-йилиичке и културне везе 1878–1917*. Београд–Москва: Архив Србије – Главное архивное управление города Москвы.

Ајолон Александрович Мајков и Срби: у сусрет двестагодишњици од рођења руској славистије...

Шемякина, А. Л. (2014). *Русские о Сербии и Сербях (архивные свидетельства)*, II. составление, подготовка к изданию, введение, заключительная статья. Москва: Индрик.

Литература

- Блажић Пејић, Ј. (2021). *Московски словенски комитети и српско ишћање (1858–1875)* (необјављена докторска дисертација). Филозофски факултет, Београд.
- Вулетић, В. (2008). Аполон Александрович Мајков (1826–1902). *Настава и историја: часопис просветних радника*, 8 (9), 27–43.
- Гудков, В. П. (1979). Майков Аполлон Александрович. У: В. А. Дьяков (ответственный ред.), *Славяноведение в дореволюционной России: библиографический словарь* (с. 229). Москва: Издательство „Наука”.
- Данченко, С. И. (1989). *Русско-сербские общественные связи (70–80-е годы XIX в.)*. Москва: Издательство „Наука”.
- Младеновић, А. (1980). Из историје српскохрватског језика (заборављена „Историја српског језика” А. А. Мајкова штампана у Москви 1857. године). *Научни саопштења славистија у Вукове дане*, 9, 51–64.
- Терзић, С. (2021). *На кайијама Констјантинскојоља. Русија и балканско ишћање у 19. веку*. Београд: Историјски институт – Православна реч.
- Хохлова, О. Н. (1990). А. А. Майков о феодальных отношениях в средневековой Сербии. У: М. М. Фрейденберг (ответственный ред.), *Историография балканского средневековья* (с. 81–101), Тверь: Тверской государственный университет.
- Хохлова, О. Н. (1991). А. А. Майков. Путь в славистику. У: М. М. Фрейденберг (ответственный ред.), *Биография исследователя как жанр славистики: сборник научных трудов* (с. 81–101). Тверь: Тверской государственный университет.
- Хохлова, О. Н. (1992). А. А. Майков и национально-освободительное движение на Балканах. У: Л. П. Лаптева (ответственный ред.), *Балкански еисследования 16. Российское общество и зарубежные славяне* (с. 155–164). Москва: Институт славяноведения и балканистики РАН.
- Хохлова, О. Н. (1994). А. А. Майков на Славянском съезде 1867 г. У: М. Ю. Досталь (ответственный ред.), *Славянские съезды XIX–XX вв.* (с. 85–91). Москва: Институт славяноведения и балканистики РАН.
- Хохлова, О. Н. (2009). О. М. Бодянский и А. А. Майков: к вопросу взаимоотношений в университетской среде. У: К. Н. Никифоров (ответственный ред.), О. М. Бодянский и проблемы истории славяноведения (К 200-летию со дня рождения ученого). *Сборник статей* (с. 48–55). Москва: Институт славяноведения РАН.
- Шемякин, А. Л. (2003). Митрополит Михаил в эмиграции (вместе с Николой Пашичем против Милана Обреновича). *Славянский альманах*, 2002, 112–129.
- Шемякин, А. Л. (2012). „Славянская Москва” и независимая Сербия в 1878–1917 гг. У: А. Л. Шемякин, Е. В. Иванова, М. Перишић, А. Тимофејев и Г. Милорадовић (ред.), *Москва–Србија, Београд–Русија: документи и материјали. Друштвено-политичке и културне везе 1878–1917*. III (с. 12–39). Београд–Москва: Архив Србије – Главное архивное управление города Москвы.

Jovana Č. BLAŽIĆ PEJIĆ⁶³

Institute of History
Belgrade (Serbia)

Apollon Aleksandrovich Maykov and the Serbs: Towards the
Bicentennial of the Birth of the Russian Slavist (1826–1902)

Summary

Apollon Aleksandrovich Maykov, an eminent Russian Slavist and a member of the Russian Academy of Sciences, comes from a well-known family of Russian nobles. He studied under Mikhail Petrovich Pogodin and Osip Maksimovich Bodyansky, completing his degree at the Faculty of History and Philology in Moscow in 1847, where he also later taught (1857–1859). While studying and working at the Imperial Moscow University, he became closely associated to the circle of Slavophiles. Both his scholarly endeavours and his social engagement were aimed at studying the history of the Serbs. In 1857/1858, Maykov helped initiate the founding of the Moscow Slavic Benevolent Committee (1858–1878), established in the aftermath of the Crimean War with the aim of influencing the political, ecclesiastical, cultural, educational, and even economic development of the Slavic populations in Turkey and Austria-Hungary. After the organization was disbanded, he remained active in its successor organizations, within the St. Petersburg Slavic Benevolent Society, and the Moscow Slavic Mutual Aid Society, the president of which he became in 1894, until 1896. Throughout his life, Apollon Aleksandrovich Maykov maintained contact with numerous eminent Serbs, as evidenced by the documents from his personal archives. The paper presents the life and work of Apollon Aleksandrovich Maykov, a figure unjustly neglected in scientific discourse, and describes his ties with the Serbs during the latter half of the 19th century, based on the less known and insufficiently studied documents from his personal fund, stored in the Manuscript Department of the Russian National Library in Saint Petersburg.

Keywords: Apollon Aleksandrovich Maykov; Slavophilia; Slavic Benevolent Societies; Metropolitan Mihailo; Serbs.

⁶³ Година рођења: 1986.